

СХВАЛЕНО

Рішенням Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва від «20» січня 2021 року, Протокол №42

РЕКОМЕНДАЦІЇ
слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва
на тему:
«Міжнародно-правове забезпечення зовнішньої політики України в космічній сфері»

Учасники слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва обговорили 16 грудня 2020 року актуальні питання міжнародно-правового забезпечення зовнішньої політики України в космічній сфері та відзначили наступне.

Україна має значний науково-технічний космічний потенціал, який в повній мірі може бути реалізований лише у міжнародній співпраці, втілюючи в життя масштабні міжнародні проекти, присвячені, зокрема, побудову поселень на небесних тілах чи очищення космічного простору від сміття. Оскільки космічна діяльність стає все більш мультинаціональною та комерційно орієнтованою, важливою складовою стратегії розвитку вітчизняної космічної галузі господарювання є економічна дипломатія, яку необхідно зміцнювати та вектори якої слід диверсифікувати.

Наразі виникли питання щодо розширення сфери співробітництва зі США та іншими державами за рахунок дослідження та використання Місяця, яке може забезпечити розвиток інноваційних розробок, зміцнити статус України як космічної держави в майбутньому. Україна стала 9 державою учасницею Домовленостей по програмі НАСА «Артеміда», положення яких має бути реалізовано за допомогою відповідних двосторонніх міжнародних угод, які сприятимуть гармонізації стандартів космічної діяльності та спільних підходів до побудови космічної економіки майбутнього. З огляду на це, Україні необхідно втілювати у зовнішній політиці принципи безпечної, мирної та розвинутої космічної діяльності шляхом розвитку тісної співпраці з державами учасницями цих Домовленостей, а саме США, Сполученим Королівством, Італійською Республікою, Австралією, Канадою, ОАЕ, Великим Герцогством Люксембург та Японією.

На особливу увагу заслуговує розгляд шляхів зміцнення співробітництва з Європейським космічним агентством, для чого слід провести роботу щодо визначення моделі та сфер співпраці та закріплення їх у відповідному міжнародному документі. Конвенція ЄКА декларує можливість приєднання до Конвенції будь-якої європейської держави. Для цього, слід інтегрувати вітчизняну космічну діяльність в такі європейські напрямки як: розвиток і експлуатація європейських глобальної навігаційної

супутникової системи (Galileo) і системи глобального моніторингу навколишнього середовища і безпеки (Copernicus), розвиток технологій для космічного транспорту, який життєво важливий для забезпечення незалежного доступу в космос для Європи, а також наукові напрямки діяльності в космосі (Horizon 2020 / Europa).

Міжнародною науковою спільнотою наразі розробляється ряд моделей майбутнього правопорядку у сфері використання космічних ресурсів, які адресовані Комітету ООН з мирного використання космічного простору. Україна має сформулювати чітку правову позицію щодо регулювання відповідних відносин задля належного представлення національних інтересів в межах Комітету ООН з мирного використання космічного простору, його Підкомітетах, а також в межах міжрегіонального співробітництва.

Стрімке розширення кола космічних держав на сучасному етапі розвитку галузі спонукає до диверсифікації галузевого співробітництва, зокрема космічного партнерства як за рахунок держав Європи, так і Близького Сходу, Азійського регіону та Африки. А тому вартим уваги є питання сприяння створенню міжнародних робочих груп з питань гармонізації інструментів інвестування та банкінгу, а також аналізу діючої нормативно-правової бази та можливому її осучасненню в розрізі врахування перспектив пошуку українськими стартапами іноземних інвесторів в арабських країнах або ж реалізації спільних проектів приватними суб'єктами України та арабських держав.

З метою належного правового забезпечення зовнішньої політики України в космічній сфері, учасники слухань **рекомендують:**

1. Верховній Раді України.

1.1 При розгляді проєкту ЗУ «Про Загальнодержавну науково-технічну космічну програму на 2021-2025 роки» забезпечення відображення в її тексті серед очікуваних результатів:

- ✓ участь України в особі підприємств галузі в міжнародних космічних проєктах з дослідження та використання Місяця та інших небесних тіл;
- ✓ забезпечення незалежного доступу в космічний простір шляхом реалізації у співпраці з іноземними партнерами проєктів з побудови пускових майданчиків типу «наземний старт», «повітряний старт» тощо;
- ✓ визначення приєднання України до Європейського космічного агентства як пріоритету космічної діяльності;
- ✓ поглиблення співпраці щодо обміну даними дистанційного зондування Землі та про космічну обстановку, зокрема виконання Україною своєї частини Угоди між ДКАУ та Європейською Космічною Комісією «Про співробітництво в галузі доступу до даних і використання даних супутників «Sentinel» програми «Copernicus»;

✓ представлення України на міжнародних форумах спеціалістами у сфері космічної діяльності та космічного права, інтеграція вітчизняних учених та спеціалістів у міжнародну систему космічних наукових досліджень;

✓ актуалізація норм вітчизняного законодавства відповідно до вимог міжнародних актів у сфері космічної діяльності.

1.2 На виконання ст. 373 Розділу 8 Глави 5 Угоди про асоціацію, забезпечити розробку законодавства у сфері дистанційного зондування Землі та супутникової навігації відповідно до вимог Європейського Союзу.

1.3. Врахувати позицію комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва, викладену в рекомендаціях.

2. Кабінету Міністрів України

2.1 Розпочати діалог між Україною та ЄС щодо співробітництва в космічній сфері, зокрема й шляхом актуалізації сфер співробітництва в межах Дорожньої карти щодо поглиблення співробітництва України та Європейського космічного агентства; здійснити контроль над процесом приєднання до ЄКА.

2.2 Поновити дію міждержавної Рамкової угоди про співробітництво в дослідженні та використанні космічного простору в мирних цілях зі США або ж укласти нову Рамкову угоду, в якій відобразити нові перспективні напрямки співпраці у сфері космічної діяльності зі США.

2.3 Забезпечити розроблення та виконання ЗУ «Про Загальнодержавну науково-технічну космічну програму на 2021-2025 роки».

2.4 Сприяти вирішенню питання щодо заборгованості українських підприємств космічної галузі перед іноземними партнерами, а саме боргу ДП «Укркосмос» перед компанією SES ASTRA AB у розмірі 3 млн. дол. США, яка має бути стягнена згідно з рішенням Верховного Суду України від 2017р.

3. Міністерству закордонних справ України

3.1 Провести консультації з відповідними органами США та інших держав-учасниць Домовленостей про принципи співробітництва в сфер цивільного дослідження і використання Місяця, Марсу, комет та астероїдів в мирних цілях (Домовленостей по проекту «Артеміда») щодо виявлення та забезпечення реалізації українськими підприємствами окремих видів робіт та послуг в межах проекту «Артеміда»

3.2 Забезпечити укладення двосторонніх угод щодо поглиблення співпраці з державами-учасницями проекту «Артеміда», а саме: США, Сполученим Королівством, Італійською Республікою, Австралією, Канадою, ОАЕ, Великим Герцогством Люксембург та Японією, тощо. Забезпечити імплементацію норм відповідних угод до законодавства України.

3.3 Супроводжувати діалог Україна ЄС, щодо інтенсифікації процесу входження в ЄКА, допомагати вітчизняним підприємствам налагоджувати зв'язки з підприємствами держав-членів ЄКА.

3.4 Розробити підходи щодо реалізації співробітництва в космічній сфері в межах «Люблінського трикутника» – платформи для політичного, економічного та соціального співробітництва, яку ініціювали МЗС України, Польщі та Литви.

3.5 Продовжувати забезпечення здійснення закордонними дипломатичними установами України інформаційного моніторингу сфери космічної діяльності іноземних країн щодо їхньої зацікавленості, систематизовані дані якого періодично надсилати профільним комітетам Верховної Ради України, Міністерству стратегічних галузей промисловості, Державному космічному агентству, Української асоціації високотехнологічних підприємств «Космос» (далі- Асоціація «Космос»).

3.6 Спільно з профільними комітетами Верховної Ради України, Міністерством стратегічних галузей промисловості, Державним космічним агентством, Українською асоціацією високотехнологічних підприємств «Космос» взяти участь у приведенні національного законодавства відповідно до вимог міжнародного космічного права.

3.7 Забезпечити широке представлення України на міжнародних космічних форумах. Врахувати пропозиції Державного космічного агентства, Національної академії наук України та асоціації «Космос» щодо визначення делегатів на представлення України на міжнародних космічних форумах, особливо Комітету ООН з мирного використання космічного простору та його підкомітетів, надання їм сприяння у підготовці.

4. Міністерству стратегічних галузей промисловості України.

4.1 В процесі розробки концептуальних основ державної політики у галузі дослідження та використання космічного простору в мирних цілях та в інтересах безпеки держави кроссекторальний підхід, який охоплює такі секторальні рівні (сегменти): науково-технічний космос, комерційний космос, військово-безпековий космос.

4.2 Спільно з Державним космічним агентством та іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади, розробити, подати на розгляд Кабінету Міністрів України проєкт Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми на 2021-2025 років, який має відображати цілі Європи в космосі, а саме: 1) максимізація інтеграції космічних технологій в суспільство та економіку, збільшення впровадження космічних технологій для підтримки державної політики, реагування на суспільні виклики та зміцнення безпеки громадян; 2) сприяння розвитку космічного сектору, підтримуючи наукові дослідження, інновації, підприємництво для зростання та створення робочих місць, а також захоплюючи більші частки світових ринків; 3) забезпечення незалежного та безпечного доступу у космос, зокрема, консолідувати та захистити інфраструктуру, в тому числі від кіберзагроз.

4.3 Розпочати переговорний процес із ЄКА щодо пошуку спільних проектів, які можуть бути реалізовані на другому етапі інтеграційного процесу.

4.4 Підписати двосторонній документ між НАСА та Мінстратегпромом або ДКА щодо конкретних напрямів участі українських суб'єктів у програмі «Артеміда».

4.5 Надати підтримку в підготовці та реалізації міжнародних проектів у сфері дослідження та використання космічного простору, зокрема проекту «Артеміда», проектів щодо побудови космодрому, очищення навколосемного космічного простору від сміття, тощо.

4.6 Налагодити стратегічного партнерства з регіональними союзами, членами яких зокрема є арабські держави: Африканським космічним агентством, Групою арабського космічного співробітництва й Центрами космічної науки та техніки, утвореними ООН у кожному регіоні, на який поширюється юрисдикція Економічних комісій ООН (зокрема й в таких арабських державах, як Марокко та Йорданія).

4.7 Організувати забезпечення суб'єктів космічної діяльності в Україні актуальною нормативною документацією.

5. Державне космічне агентство України.

5.1 Спільно з Мінстратегпромом та іншими заінтересованими державними органами забезпечити реалізацію заходів щодо інтеграції України до Європейського космічного агентства, в також розвиток відносин згідно з Домовленостями по проекту «Артеміда», іншими проектами в межах міжнародної співпраці.

5.2 Спільно з Мінстратегромом, МЗС, Національною академією наук України та Асоціацією «Космос» актуалізувати вітчизняне законодавство у сфері регулювання космічної діяльності відповідно до вимог міжнародного космічного права, включаючи керівні принципи та кращі практики космічної діяльності, уніфіковані міжнародними організаціями, мандат яких поширюється на космічну діяльність.

5.3 Спільно з МЗС, Національною академією наук України та Асоціацією «Космос» делегувати для участі в міжнародних форумах, присвячених космічній діяльності спеціалістів з числа науковців чи практичних працівників, які володіють глибокими знаннями у сфері міжнародної космічної діяльності чи міжнародного права, надавати їм сприяння в підготовці до участі у відповідних форумах.

5.4 Забезпечити приведення у відповідність зі стандартами Міжнародної організації зі стандартизації та Європейської кооперації стандартів у сфері космічної діяльності, а також сприяти технічній взаємодії космічних систем, сервісів (послуг) та даних зі США.

5.5 Забезпечити поширення знань про Програму «Артеміда», проектів ЄКА, а також інших держав світу серед високотехнологічних

підприємств космічної галузі України (використання можливостей Асоціації «Космос»).